

תמורה ג

משה שווערד

1. שפת אמת על תמורה דף ג/א

בתוס' ד"ה לא נהנין מדרבנן הקשה הר"י כו'. נראה ליישב דנהי דאפי' מה דממעטין מקרבן מעילה איסורא דאורייתא מיהא איכא. מ"מ קדשי עכו"ם דממעטין מטעם חטא חטא מתרומה. ואזהרה דמעילה נמי מחטא חטא הוא דנפקא לכן אימעט קדשי עכו"ם גם מאיסורא דאורייתא כנ"ל:

2. הגרי"ז על מסכת תמורה דף ג ע/א

בגמ' קדשי עכו"ם לא נהנין ולא מועלין וכו' מ"ט דכתיב נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה וילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומה כתיב בני ישראל ולא עכו"ם, והנה בתוס' קידושין (דף מ"א ע"ב בד"ה העכו"ם) כתב דמיעוט בני ישראל קאי דעכו"ם אינו יכול להפריש תרומה אפילו היכא שהפירות חייבין וע"ש, וקשה דמאי שייך למילף חטא חטא מתרומה דלא יהיה מעילה הלא הכא בתרומה הוי המיעוט דהפרשתו אינה הפרשה אבל במוקדשין הלא הקדשו חל ומה שייך למילף דליכא מעילה, וצ"ל דיליף דאינו יכול להקדיש עם דין מעילה דחסר בהקדשו לענין מעילה, ודוחק לומר כן: אולם לפי הירושלמי תרומות א"ש דאיכא מ"ד דמפרש דהא דפוטר ר"ש היינו רק מקרן וחומש על אכילת תרומת עכו"ם אבל הפרשתו חלה, וא"כ שפיר ילפינן כי היכא דבתרומה אע"פ שתרומתו חלה מ"מ פטורין מקרן וחומש באכילתה ה"נ פטורין ממעילה בקרבנו...

3. שפת אמת על תמורה דף ג/א

שם בגמ' כי גמרינן חטא חטא מתרומה דומיא דתרומה דקדוש קדושת הגוף כו'. ויש לעיין דנילף בק"ו קדושת בדק הבית מקדושת הגוף דחמור. ולפמ"ש התוס' דממעטין בדק הבית מלה' א"ש. ויש לעיין בהקדיש העכו"ם לקנות ממנו קרבן דבגוף הדמים יש מעילה ואם נקנה ממנו הקרבן נפק מידי מעילה. וזה רחוק קצת די"ל דעדיין קדושה ראשונה ג"כ עליו ואית בי' מעילה. ואי נימא כן איכא תו לעיין אי יהי' בבהמה זו דין מועל אחר מועל. דכיון דמצד קדושת הגוף בעכו"ם לית בי' מעילה רק מצד קדושת בדק הבית דמעיקרא א"כ הא אין מועל אחר מועל בבדק הבית. ויותר מסתבר דלית בי' כלל מעילה ונדמהו באמת להא דאין מועל אחר מועל בבד"ה. וה"ה במה דנקנה ממנו הקרבן אזיל לי' מעילה מיני' כנ"ל:

4. רש"י סנהדרין דף י/א

לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו - מאם לא תשמור לעשות וגו' והפלא ה' את מכותך וגו' באלו הן הלוקין (מכות יג, ב):

5. יד רמה על סנהדרין דף י/א

ודייקנן ותיפוק ליה מלא תענה, דכיון דעברי אלאו מחייבי מלקות, ומהדרין משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, משום אותו לאו אלא בזמן שחייבו הכתוב בפירוש דדומיא דלאו דחסימה בעינן דאית בה מעשה, ואית דאמרי דנפקא לן דאם לא תשמור לעשות והפלא ה' את מכותך כדאיתא באלו הן הלוקין דמקשינן התם אי הכי לאו שאין בו מעשה נמי ומפריקנן לעשות כתיב, ולא דייק. דהא במכות הדרין ואמרינן דכולהו מלאו דחסימה ילפינן:

6. ספר שער המלך - הלכות חמץ ומצה - פרק א הלכה ג

ובעמדי בזה עם בני הישיבה ה' ישמרם אמן, כן שלח אלי ידיד נפש החכם השלם יצחק מאיו הי"ו זה כתב ידו וז"ל, הנה שמעתי מפה קדוש מר ניהו רבא הי"ו מה ששלח ליישב דברי רבינו דפרק י"א מהלכות שכירות, ולכאורה איכא למשדי ביה נרגא לפי מ"ש הרא"ה ז"ל בספר החינוך, דכל לאו שאפשר לעבור עליו מבלי מעשה, אע"פ שנעשה בו שום מעשה אין לוקין עליו, דלאו שאין בו מעשה נקרא, כן כתב בפרשת בהר סימן שמ"ה, וסימן שמ"ו, וסימן (שמ"ז) [שמ"ד], וכן כתב עוד בסוף פרשת שלח לך סימן שפ"ז גבי לאו דלא תתורו אחרי לבבכם, וכן בסוף פרשת קרח סימן (שצ"ז) [שצ"ג], ובפרשת שופטים סימן (תקי"ד) [תק"ה], ובסוף פרשת כי תצא סימן (תקע"ג) [תקס"ט], ושם בסימן (תקפ"ג) [תקנ"ו], ובפרשת משפטים סימן צ"ד, ופרשת כי תשא סימן קי"ג, יע"ש, והרב בעל יבין שמועה יחס שיטת הרא"ה ז"ל הלזו בדעת רבינו, והוכיח כן ממה שלא מנה בהלכות סנהדרין [פרק י"ט] במנין הלוקים העובר על לאו דלא ימכרו ממכרת עבד, ולא דלא תעבידנו בפרך, יע"ש [בכלל קפ"ד], ואם זו היא שיטת רבינו אין מקום לישב מר שיחיה, כמובן... דעד כאן לא כתב הרב דכל לאו שאפשר לעבור עליו מבלי מעשה אף שעשה בו מעשה אין לוקין, אלא דוקא היכא שאפשר לעבור על הלאו בכל שעה ובכל זמן בלתי מעשה, כגון לאו דלא ימכרו ממכרת עבד, שמוכרו על אבן המקח, שאפילו עשה מעשה בידיו ולקחו לעבד בידו והגביהו ונתנו על אבן המקח, כיון שהיה אפשר בלתי מעשה, שיעמוד העבד מעצמו שם, והוא עשה מעשה זה מעצמו, אינו לוקה על לאו זה, כיון שהיה אפשר לעבור על הלאו בלי מעשה, אבל בלאו דלא יראה, אע"פ שכשיש לו חמץ בערב הפסח בביתו ולא ביערו עובר על בל יראה בלי מעשה, כיון שכשלא נשאר חמץ בביתו מערב הפסח אי אפשר לעבור על לאו דבל יראה בתוך הפסח אלא א"כ קנה חמץ בפסח

או חימצו בידים, לאו שיש בו מעשה מקרי, כיון שבשעה זו שלא נשאר חמץ בביתו אי אפשר לעבור עליו אלא על ידי מעשה, כן נראה לענ"ד.

7. מגיד משנה הלכות שכירות פרק יג הלכה ב

אפילו חסמה בקול וכו'. מחלוקת דר' יוחנן ור"ל ופסק כר"י וכן בהלכות והטעם בגמרא דעקימת שפתיו הוויא מעשה וכבר הקשו המפרשים ז"ל ממה שאמרו כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חברו בשם אלמא דעקימת שפתים לא הוויא מעשה והרב ז"ל כ"כ בפ"ה מהלכות סנהדרין ותימה איך פסק שתייהן והעיקר שמה שאמרו כאן דעקימת שפתים דחסימה היא מעשה הוא מפני שדבורו בא לכלל מעשה שע"י קולו היא נחסמת אבל דבור שאינו בא לכלל מעשה לא ומימר דומה הוא לחסימה ולא שיש בו מעשה הוא שהרי ע"י דבורו נתפסת הבהמה בקדושה והיינו דא"ל ר"י לתנא לא תיתני מימר אלו דבריהם ז"ל ורבינו כתב מימר ולקח המימרא אע"פ שלא היה צריך דלמסקנא מימר לאו שיש בו מעשה הוא כיון שדבורו בא לכלל מעשה כמ"ש ואפשר היה לי לומר שכל לאו שא"א בו מעשה אלא דבור שאין הדבור קרוי מעשה אבל חסימה כיון שישנה במעשה גמור אף החסימה בקול היא כמעשה ואע"פ שהביא בגמ' כאן ראייה לדבריו רבי יוחנן ממימר מכל שכן קא מייתי לה וצריך להתיישב בזה בסוגיית הגמרא:

8. הגרי"ז על מסכת תמורה דף ג ע/א

שם, בגמ' אמר ר"י א"ר כל ל"ת בתורה עשה בה מעשה חייב לא עשה בה מעשה פטור ע"כ, וצ"ע מאי קמ"ל רב הלא פלוגתא דתנאי היא בדין לאו שאב"מ דר"י מחייב מלקות ור"י פוטר גבי נותר ע"ש, ונראה דהנה בעצם דין לאו שאב"מ לא מיירי רב כלל אלא רב אתי לאשמועינן דזוקא בעשה מעשה חייב ובלא עשה מעשה פטור דבעינן שיעבור על ל"ת ע"ש, ובאופן אחר אינו לוקה אף אם הל"ת יש בה מעשה מ"מ אם באופן שעבר לא עבר על ל"ת במעשה אינו חייב: והנה עיין במ"מ בהל"מ שכירות (פ"ג הל"ב) שכתב להיפך שאם הלאו דחסימה אפשר לעבור ע"י מעשה חסימה, אף אם חסמה בקול חשיב מעשה ע"ש, ודבריו צ"ב דא"כ בניקף דאמרינן דמסייע וחשיב מעשה והלאו עצם הלאו הוא להיות ניקף וזה הוא בלא מעשה כלל ומאי איכפת לן שעבר על ידי מעשה, הרי מבואר מזה דתלוי אם בפועל עבר על ידי מעשה או לא, ולדברי המ"מ היה צריך להיות פטור בניקף אף שעבר ע"י מעשה מאחר שניקף הוא לאו שאין בו מעשה, וע"כ כנ"ל שאינו תלוי בל"ת כי אם בעבירת הל"ת אם עבר על ידי מעשה או לא וזה גופא אשמעינן רב, ועיין שם בדברי המ"מ שמשמע קצת מדבריו משום שאז חשוב עקימת שפתיו מעשה אבל איה"נ בלא חשיבות מעשה אינו מועיל מה שהל"ת יש בה מעשה, וצ"ע:

9. רמב"ם הלכות שכירות פרק יג הלכה ב

כל המונע הבהמה מלאכול בשעת מלאכתה לוקה שנאמר לא תחסום שור בדישו, אחד שור ואחד כל מיני בהמה וחיה בין טמאין בין טהורין ואחד הדישה ואחד כל שאר המלאכות של גידולי קרקע ולא נאמר שור בדישו אלא בהווה, והחוסם את הפועל פטור, אחד החוסם אותה בשעת מלאכה ואחד החוסם אותה מקודם ועשה בה מלאכה והיא חסומה אפילו חסמה בקול לוקה, שכר בהמה וחסמה ודש בה לוקה ומשלם לבעלים ארבעת קבין לפרה ושלושת קבין לחמור שמשעת משיכה נתחייב במזונותיה ואינו חייב מלקות עד שידוש בה חסומה.

10. רמב"ם הלכות תמורה פרק א הלכה א

כל המימר לוקה על כל בהמה ובהמה שימיר שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו ואע"פ שלא עשה מעשה, מפי השמועה למדו שכל מצות לא תעשה שאין בה מעשה אין לוקין עליה חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חברו בשם, שלשה לאוין אלו אי אפשר שיהיה בהן מעשה כלל ולוקין עליהן, ולמה לוקין על התמורה והרי לאו שבה ניתק לעשה שנאמר ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש, מפני שיש בה עשה ושני לאוין, ועוד שאין לאו שבה שוה לעשה, שהצבור והשותפין אין עושין תמורה אם המירו אף על פי שהן מוזהרין שלא ימירו, נמצאת אומר שהיחיד שהמיר הרי התמורה קדש, ואפילו המיר בשבת לוקה ארבעים, ואחד מן השותפין שהמיר, או מי שהמיר בקרבן מקרבנות הצבור, הואיל ויש לו בהן שותפות הרי זה לוקה ואין התמורה קודש.

11. מגיד משנה הלכות שכירות פרק יג הלכה ב

אפילו חסמה בקול וכו'. מחלוקת דר' יוחנן ור"ל ופסק כר"י וכן בהלכות והטעם בגמרא דעקימת שפתיו הוויא מעשה וכבר הקשו המפרשים ז"ל ממה שאמרו כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חברו בשם אלמא דעקימת שפתים לא הוויא מעשה והרב ז"ל כ"כ בפ"ה מהלכות סנהדרין ותימה איך פסק שתייהן והעיקר שמה שאמרו כאן דעקימת שפתים דחסימה היא מעשה הוא מפני שדבורו בא לכלל מעשה שע"י קולו היא נחסמת אבל דבור שאינו בא לכלל מעשה לא ומימר דומה הוא לחסימה ולא שיש בו מעשה הוא שהרי ע"י דבורו נתפסת הבהמה בקדושה והיינו דא"ל ר"י לתנא לא תיתני מימר אלו דבריהם ז"ל ורבינו כתב מימר ולקח המימרא אע"פ שלא היה צריך דלמסקנא מימר לאו שיש בו מעשה הוא כיון שדבורו בא לכלל מעשה כמ"ש ואפשר היה לי לומר שכל לאו שא"א בו מעשה אלא דבור שאין

הדבור קרוי מעשה אבל חסימה כיון שישנה במעשה גמור אף החסימה בקול היא כמעשה ואע"פ שהביא בגמ' כאן ראייה לדבריו רבי יוחנן ממימר מכל שכן קא מייתי לה וצריך להתיישב בזה בסוגיית הגמרא:

12. הגרי"ז על מסכת תמורה דף ג ע/א

שם, בגמ' אף המקדים תרומה לביכורים, עיין בפירושו הרגמ"ה שכתב לא במפריש קמייירי דהיינו מעשה שהקדיש תרומה אלא כגון שנתן עיניו בצד זה לשם תרומה ע"ש, ומפירושו נראה דגם מפריש חשיב בדבורו עביד מעשה רק על ידי מחשבה לא מקרי מעשה, וצ"ע:

13. רמב"ם הלכות שבועות פרק יב הלכה א

אף על פי שלוקה הנשבע לשוא או לשקר וכן הנשבע שבועת העדות או שבועת הפקדון מביא קרבן, אין מתכפר להן עון השבועה כלו שנאמר לא ינקה ה' אין לזה נקיון מדין שמים עד שיתפרע ממנו על השם הגדול שחלל, שנאמר וחללת את שם ה' אלקיך אני ה', לפיכך צריך אדם להזהר מעון זה יותר מכל העבירות. השגת הראב"ד: אע"פ שלוקה הנשבע לשוא. א"א והרי אמרו על שבועת שוא ועל כיוצא בה ב"ד של מעלה אין מנקין אותו אבל ב"ד של מטה מלקין אותו ומנקין אותו והרי חייבי מיתות ב"ד מתודין ומתכפר להן ומלקות תחת מיתה עומדת.

14. כסף משנה הלכות שבועות פרק יב

וכתב הראב"ד והרי אמרו על שבועת שוא וכו' עכ"ל. וי"ל שאע"פ שב"ד של מטה מלקין ומנקין אותו לאו נקיון גמור קאמר מדאפקיה בלשון לא ינקה דאל"כ הל"ל ינקו אותו דהוה משמע ינקו אותו לגמרי. ... ובספר הבתים כתב נראים דברי הרמב"ם שלא אמרו ב"ד מלקין אותו אלא להיותו כשר לעדות וכ"כ הרב רבי יונתן אבל מ"מ עון חילול השם שבו אינו מנוקה ובביאור אמרו חכמים שאפילו בתשובה אין מנקין להם עון השבועה שנאמר כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא את שמו הוא דאינו מנקה אבל מנקה הוא שאר חייבי לאוין ע"כ:

15. תמא תפש על תמורה דף ג/ב

בגמ' מה שוא לשעבר אף שקר לשעבר. נראה דה"ה להא דאמרינן ביומא (פ"ז). דעל כל עבירות תשובה מכפרת לבד לא תשא. ג"כ דוקא בלשעבר דומיא דשוא. אבל שקר דלהבא י"ל דהוי בכלל קלות דתשובה מכפרת:

16. שו"ת הרשב"א חלק א סימן קמו

עוד אמרת שהוקשה לך מה שאמרו גבי נותר ובכמה דוכתי והא התראת ספק היא והתראת ספק לא שמה התראה. ואילו בריש שבועות (דף ג ב) איתמר שבועה שאוכל ככר זה היום ועבר היום ולא אכלה רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרויהו אינו לוקה. רבי יוחנן אמר אינו לוקה משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה. וריש לקיש אמר אינו לוקה משום דהוה ליה התראת ספק. אלמא לרבי יוחנן לא פטרינן ליה משום התראת ספק. וקיימא לן כרבי יוחנן. ובנתוקי עשה בנוטל אם על הבנים ומכלה פאת שדהו ואונס שגירש קיימא לן בפרק אלו הן הלוקין (דף ט"ו) שאם קיימו פטור ואם לא קיימו חייב. ואף על גב דבשעת עברה ספק הוא.

תשובה איברא התראת ספק שמה התראה וכרבנן דאמרי הכה זה וחזר והכה זה או שהכה שניהם בבת אחת חייב. ור' יהודה נמי דפליג בהייתא ברייתא הא אמרינן דתנאי ניהו ואליבא דרבי יהודה. ואיכא תנא דאית ליה אליבא דרבי יהודה נמי דשמה התראה כדאיתא בפרק אותו ואת בנו (דף פ"ב) ובפרק גיד הנשה (דף צ"א). והיינו תנא דנותר דאית ליה לרבי יהודה התראת ספק שמה התראה ואליבא דרבי יוחנן כדאיתא התם בפרק הלוקין. ואף על גב דריש לקיש פליג עליה דרבי יוחנן התם בטעמיה דרבי יהודה לית הלכתא כריש לקיש לגבי דרבי יוחנן אלא בהנך תלת בלחוד. ופלוגתיהו דהתראת שייכא נמי בקיימו ולא קיימו וכן פסקו הפוסקים. וכן בשלא אכל ככר זה או אוכל זה ואכל איסוריה והדר אכל תנאיה. דשייכא נמי בפלוגתא דהתראת ספק וכדאמרינן /שבועות ג/ התם עלה בשלישי של שבועות אתאן לפלוגתא דריש לקיש ורבי יוחנן אי אתרו ביה כי אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה חייב אף על גב דהתראת ספק היא. וכי אקשינן בשום דוכתא והא התראת ספק היא לאקשווי עליה דרבי יהודה ואליבא דההוא תנא דאמר משמיה דלא שמה התראה היא. וכדאמרינן בשילהי אותו ואת בנו (שם /חולין פ"ב) // אכל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים. רבי יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים. ואי בזה אחר זה ובשתי התראות התראת ספק היא ושמעין ליה לר"י דאמר התראת ספק לא שמה התראה. וכן בריש פרק גיד הנשה (שם /צ"א/) אי אמרת ר' יהודה מספקא ליה התראת ספק היא ושמעין ליה לרבי יהודה דאמר התראת ספק לא שמה התראה.

17. תמא תפש על תמורה דף ג/ב

ם בגמ' אר"י לתנא לא תתני מימר דבדבורי אתעביד מעשה. והרמב"ם ריש ה' תמורה כ' דמפי השמועה למדו דמימר ונשבע לוקה אע"פ שאין בו מעשה. ובע"כ צ"ל דלא ס"ל כדר"י כמ"ש הכ"מ שם. ובהכי מיושב לי מה דפסק ברמב"ם (בה' חגיגה פ"א) דהבא לראות בעזרה ולא הביא עולת ראי' אינו לוקה דהוי לאו שאין בו מעשה. וטעמו הוא משום דהביאה בפנים אינו האיסור רק מה שלא הביא קרבן וזה לאו מעשה הוא. וקשה הכא נמי נהי דבדבורי נעשה תמורה קודש. הא אין האיסור הקדושה של זו הבהמה רק מה שרצה להחליף ולהוציא הראשונה מן הקדושה במה שאמר זו תחת זו. ומעשר זו לא נגמר כלל. רק משום דבאמת הרמב"ם לית לי' דר"י וס"ל דזה באמת טעם התנא דחשיב מימר בין הני דלית בהו מעשה כיון דעיקר האיסור החילוף וזה לית בי' מעשה כנ"ל. ובהכי מיושב מה שהניח הה"מ בה' שכירות (פי"ג) בתימא על הרמב"ם דפוסק חסמה בקול חייב משום דבדבורי אתעביד מעשה. ובתמורה כ' הטעם דגזוה"כ הוא ע"ש שנדחק. ולמ"ש א"ש דבכ"מ שפיר ס"ל בדבורי'

אתעביד מעשה כיון שנחסמה הפרה ע"י דבורו. אבל הכא דהאיסור החילוף וזה לא מתקיים כלל. שוב מצאתי שגם הלח"מ בה' סנהדרין (פי"ח) כ' כזה בקיצור ע"ש:

18. הגרי"ז על מסכת מנחות דף ב ע/ב

והנה בזבחים (דף כ"ט ע"ב) מבואר דעל לאו דלא יחשב אינו לוקה משום דאין בו מעשה, ויש מקשים מ"ש זה מתמורה דלוקה על לאו דלא ימיר משום דבדיבורא קעביד מעשה (תמורה דף ג' ע"ב) וה"נ בדבוריה נפסל הקרבן, ואמר הגר"ח למרן ששמע מאחד על זה ג' סברות.

- הא' דדוקא התם דנעשה חלות קדושה על הבהמה מיקרי מעשה, אבל חלות פסול אינו מעשה,
- והב' דשם הוי הלאו על חלות ההקדש, אבל הכא הלאו הוא על המחשבה ולא על פסלות הקרבן,
- והג' דכאן אין המחשבה עושה את חלות הפסול, אלא דאם יש מחשבה פסולה התורה פסלה את הקרבן. משא"כ בתמורה דבדיבורו עושה את חלות הקדושה:

19. ספר נזר הקודש

א אמר לו ר' יוחנן לתנא לא תתנו מיסר משום דבריבורו עשה מעשה, והנה כן דעת הרמב"ם דזה שעשה לחקורש נחשב למעשה כמו שכתב בפ"א מאי"ס בסקודיש בע"מ ולוטה, וכתב הרא"ה במצוה רפ"ח שהוא סתם דבריבורו מהעביד מעשה, וכן כתב הלח"מ. [והנה לפי"ו יש לעיין ולפי"ו סרוע אינו לוקה כמחשב בפינול סתם דהוי לאו שאב"מ, וקשה הא חכא נמי יש מעשה בזה שנפסל הפרבן, ואיתעביד מעשה בדיבורו, ועי' במנח"ח מצוה פס"ד שעמד בזה. ונראה דלא שייך בדיבורו מהעביד מעשה אלא באופן שיש חלות על הדבר כמו בהא דמיפ"ר שנעשה מחולין קודש, וזהו שעל ידי דיבורו של האדם תבוא חלות הרש, זה נקרא מעשה, אולם באופן שאין חלות הרש, אלא נעשה אסור, אין זה נקרא מעשה, ביאור הדברים דלא נקרא מעשה אלא באופן שנעשה שינוי, והקורש הוא שינוי נ"כ לענין קנינים, כמבואר בב"ק ס"ו משום דזה הוי כפנים חדשות, משא"כ פינול דמנקרא קודש, ועכשיו קודש, ועל ידי הפינול לא תבוא חלות הרש אלא איסור אכילה נידא, להכי לא נחשב למעשה, ואין זה ענין לספרים תרוסה לביבורים דקאמר הש"ס לסמן דנקרא מעשה, אעפ"י

20. רמב"ם יד החזקה - הלכות סנהדרין פרק כו

(ג) המקלל עצמו לוקה כמו שקלל אחרים שנאמר השמר לך ושמור נפשך ואחד המקלל עצמו או חבירו או נשיא או דיין אינו לוקה עד שיקלל בשם מן השמות כגון י-ה ו-א-להים ו-ש-די וכיוצא בהן או בכנוי מן הכנויים כגון חנון וקנא וכיוצא בהן הואיל והוא חייב אם קלל בכל הכנויים כך אם קלל בכל לשון חייב שהשמות שקוראין בהן הגויים להקב"ה הרי הן ככל הכנויים וארור בו שבועה בו קללה בו גדוי. [השגת הראב"ד - ואחד המקלל עצמו או וכו' כגון חנון וקנא וכיוצא בהן א"א אינו לוקה אלא בשם המיוחד והכי איתא בירושלמי עכ"ל]:

21. שפת אמת על תמורה דף ג/ב

שם בגמ' שהוא מיבעי' לי' לכדרב כו' מנין שנשבעין לקיים את המצוה. להפוס' דשבועה חל אפי' בלא הזכרת השם אכתי תקשי ובשמו תשבע למה הותר להזכיר השם הרי יכול לישבע לקיים המצוה בלי הזכרת השם. ואפשר לפי דזכירת שם חמירא טפי רשאי כדי לזרוז טפי על המצוה: